

Замкнена, але заряджена: Динаміка володіння вогнепальною зброєю в Україні

Гергелі Хідег

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- Рівень володіння вогнепальною зброєю домогосподарствами в Україні залишається стабільним від початку російського вторгнення у 2022 році. На той час 6% домогосподарств повідомляли про наявність вогнепальної зброї, що відповідає показнику 5,6%, зафіксованому пізнішим опитуванням наприкінці 2023 року. Фактично, в опитаних домогосподарствах загальна кількість вогнепальної зброї, що зберігається вдома, зменшилася на 15% за той самий проміжок часу.
- У цей період рівень віктимізації від злочинів лише незначно перевищував показники до 2022 року, однак ймовірність застосування вогнепальної зброї під час скоєння злочинів зростає. Наприкінці 2023 року 11% усіх потерпілих заявили, що стикалися з вогнепальною зброєю під час злочинних інцидентів, які сталися з ними протягом попередніх 12 місяців. Роком раніше таких було 6%.
- Результати останнього опитування свідчать, що наприкінці 2023 року майже чотири з десяти домогосподарств-власників вогнепальної зброї не знали про Єдиний реєстр зброї (39%), запроваджений у червні 2023 року.
- Близько трьох чвертей (74%) респондентів, чиї домогосподарства володіють вогнепальною зброєю і знають про реєстр, заявили, що вся їхня зброя зареєстрована. Однак серед усіх респондентів, які повідомили про наявність вогнепальної зброї вдома, лише 45% вказали, що їхня зброя зареєстрована.
- Війна призводить до збільшення кількості військовослужбовців та ветеранів, які в цілому схильні мати чітку позицію щодо володіння вогнепальною зброєю. Наприклад, 31% респондентів із досвідом участі в бойових діях (до або після 2022 року) повідомили, що мають вдома вогнепальну зброю, а 18% задекларували, що володіють нею особисто – порівняно із відповідно 6% і 3% серед населення загалом.

Вступ

Small Arms Survey проводить кілька хвиль опитувань громадської думки, щоб з'ясувати ставлення населення України до розповсюдження вогнепальної зброї в країні та його впливу на безпеку. Отримане в результаті розуміння масштабів і механізмів розповсюдження стрілецької зброї серед цивільного населення покликане зробити внесок у досягнення довгострокових цілей сприяння миру і безпеці в Україні і, більш широко, у Європі. Проведення ретельного кількісного дослідження в постраждалому від конфлікту регіоні в період активного конфлікту надає унікальну можливість систематично спостерігати за розповсюдженням вогнепальної зброї та громадською думкою щодо володіння і використання вогнепальної зброї на територіях за межами лінії фронту.

Ця публікація є другою в підготовленій Small Arms Survey серії «Оновлена інформація щодо ситуації» стосовно володіння вогнепальною зброєю та її розповсюдження в Україні. Вона ґрунтується на результатах роботи, проведеної різними дослідницькими організаціями в Україні ще з 2011 року, зокрема на даних та аналізі, опублікованих у Schroeder et al. (2019), Хідег і Ватсон (2023) та Хідег (2023). Основою для цієї нової «Оновленої інформації щодо ситуації» постало нове опитування, проведене для Small Arms Survey в листопаді – грудні 2023 року (далі – «Грудень 2023») (див. розділ «Методологія» нижче). Для того, щоб відстежувати розвиток подій у часі, ще щонайменше дві хвилі опитувань заплановані на літо 2024 року та початок 2025 року.

Ця «Оновлена інформація щодо ситуації» фокусується на володінні вогнепальною зброєю цивільним населенням і складається з двох основних розділів. У першому розділі надається контекстуальний аналіз розуміння та сприйняття безпеки, ролі зброї та особливостей ситуації з

учасниками бойових дій і ветеранами. У другому розділі розглядається питання володіння вогнепальною зброєю цивільним населенням, зокрема аналізується громадське ставлення до цієї зброї, доступ цивільного населення до неї, а також обізнаність населення про новий Єдиний реєстр зброї та його використання.

Контекст

У цьому розділі схарактеризовано відповідний контекст, що стосується питання володіння вогнепальною зброєю цивільним населенням в Україні. Спочатку розглянуто показники незахищеності в Україні, потім висвітлено сприйняття ролі зброї у вирішенні проблеми незахищеності, а також конкретні перспективи та потреби ветеранів та учасників бойових дій в Україні.

(Не)безпека далі від лінії фронту

Безпека в регіонах України, що потерпають від постійних військових атак Російської Федерації, є нестабільною. В умовах лінії фронту довжиною 1200 км значна частина українського населення наражається на суттєву фізичну небезпеку, що спонукає до масового виїзду із прифронтових районів у безпечніші регіони країни або за кордон.¹ Навіть далеко від лінії фронту повітряні атаки позбавляють багатьох мешканців відчуття безпеки. Згідно з нашим опитуванням, проведеним у грудні 2023 року, приблизно кожен п'ятий українець (21% респондентів) зазначив, що обстріли, повітряні бомбардування або атаки безпілотників трапляються в їхній місцевості досить часто або дуже часто.

У період від початку конфлікту на сході країни у 2014 році і до 2017 року в Україні відбулося значне зростання кримінального насильства.²

1 За оцінками Міжнародної організації з міграції, станом на квітень 2024 року з приблизно 44-мільйонного населення до 2022 року в Україні налічувалося близько 3,5 мільйона внутрішньо переміщених осіб і 4,7 мільйона тих, хто повернувся (раніше були біженцями або внутрішньо переміщеними особами) (МОМ, 2024). Управління Верховного комісара ООН у справах біженців відстежує близько 6,8 мільйона українських біженців за межами країни (УВКБ ООН, 2024). Загалом, внутрішнє або зовнішнє переміщення торкнулося близько третини населення.

2 Див. Хідег (2023).

Таблиця 1 Дванадцятимісячні показники віктимізації від злочинів на рівні домогосподарств в Україні, 2011 – грудень 2023 р. (% дорослого населення країни)

	2011	2019	Січень 2023	Вересень 2023	Грудень 2023
Член сім'ї або респондент зазнав віктимізації протягом останнього року (будь-який злочин)	3,4	6,7	6,8	8,2	7,8

Примітка: Застереження щодо порівнюваності застосовуються у зв'язку з поступовим зменшенням частки доступної для опитування території через російську окупацію.

Джерела: Ingelhart et al. (2014); Schroeder et al. (2019); Small Arms Survey (2023a; 2023b; 2023c)

Таблиця 2 Застосування вогнепальної зброї у злочинах протягом попередніх 12 місяців, 2011 – грудень 2023 р. (% потерпілих)

	2011	2019	Січень 2023	Вересень 2023	Грудень 2023
Вогнепальна зброя використовувалася під час вчинення злочину	Невідомо	Невідомо	5,9	5,8	10,6

Джерела: Small Arms Survey (2023a; 2023b; 2023c)

У зв'язку із цим виникає занепокоєння, що подібний сплеск насильства може статися після вторгнення 2022 року. Сама ймовірність повторення історії є значним занепокоєнням. Раніше повідомлялося, що після російського вторгнення 2022 року лідери злочинних угруповань переїхали і вивели активи за кордон, але останні дані свідчать про відродження організованої злочинної діяльності в Україні. Окрім незаконного обігу наркотиків і зброї, ці злочинні організації, як виявляється, також сприяють ухиленню від призову до армії (Глобальна ініціатива, 2023).

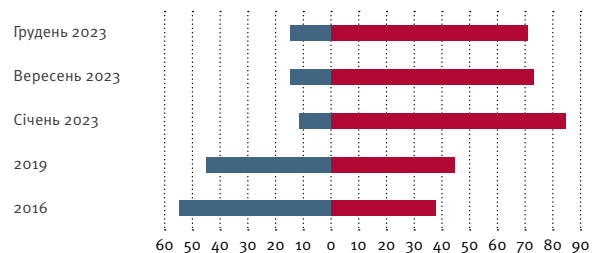
Наше останнє дослідження показує, що станом на грудень 2023 року рівень віктимізації від злочинів, визначений на основі опитувань, лише трохи підвищився порівняно з попередніми періодами. Щорічний рівень віктимізації, який у 2011 році становив 3,4% у мирний час, збільшився до майже 7% у 2019 році і сягнув приблизно 8% у 2023 році (див. Таблицю 1).

Водночас суттєво зросла кількість потерпілих, які повідомили про застосування вогнепальної зброї принаймні в одному зі злочинів, із якими вони зіткнулися протягом останніх 12 місяців (див. Таблицю 2). Частка тих, хто повідомив про застосування вогнепальної зброї (що може

Рисунок 1 Сприйняття здатності правоохоронних органів України захищати громадян та їхнє майно від злочинів, 2016 – грудень 2023 р. (%)

Як Ви вважаєте, чи здатні правоохоронні органи захистити громадян та їхнє майно від злочинів (не враховуючи дії ворога на війні*)?

- Вони повністю чи частково здатні захистити громадян/їхнє майно від злочинів
- Вони не здатні чи частково не здатні захистити громадян/їхнє майно від злочинів

Примітка: * Починаючи з 2022 року.

Джерела: Schroeder et al. (2019); Small Arms Survey (2023a; 2023b; 2023c)

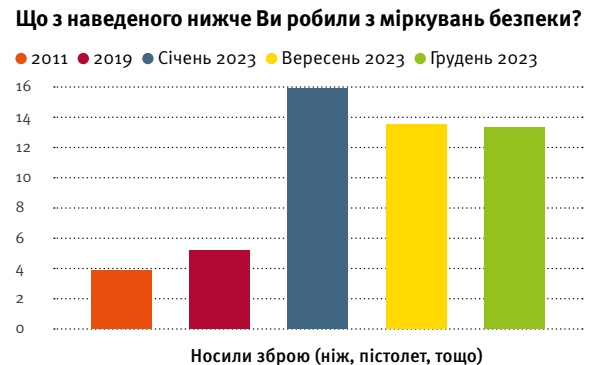
означати просто наявність вогнепальної зброї під час скоєння злочину без пострілів), майже подвоїлася – з менш ніж 6% потерпілих на початку повномасштабної війни до майже 11% у грудні 2023 року.³

Результати опитування також свідчать про те, що у грудні 2023 року доросле населення України менш переймалося злочинністю, ніж до початку повномасштабного російського вторгнення. Ці настрої підкріплюються високим рівнем довіри населення до поліції: переважна більшість респондентів вважає, що правоохоронні органи здатні захистити громадян від звичайних, не пов'язаних із війною злочинів (див. рис. 1).

Особисті засоби захисту

Українці змінили способи, якими вони намагаються захиститися від загроз власній безпеці. З 2011 року (3,9%) до грудня 2023 року (13,3%) потроїлася частка респондентів, які озброюються для самозахисту – різними видами зброї, зокрема травматичною, вогнепальною, холодною, а також перцевими та газовими балончиками (див. рис. 2). Згідно з наявними даними, сподівання на цю зброю для захисту різко зросло після російського вторгнення у 2022 році та залишалось високим і відносно стабільним до грудня 2023 року. Попри повідомлення про зростаючу підтримку населенням лібералізації цивільного володіння вогнепальною зброєю в Україні,⁴ наше останнє опитування не виявило з 2022 року значного збільшення кількості людей, які носять вогнепальну зброю для самозахисту. Насправді, частка респондентів, які повідомили, що носять вогнепальну зброю для захисту, залишалася стабільною і низькою – близько 2% – у період із січня до грудня 2023 року.

Рисунок 2 Українці, які носять зброю для захисту, 2011 – грудень 2023 р. (%)

Джерела: Ingelhart et al. (2014); Schroeder et al. (2019); Small Arms Survey (2023a; 2023b; 2023c)

Станом на грудень 2023 року 18,3% опитаних дорослих чоловіків зазначили, що вони принаймні іноді носять зброю з міркувань безпеки, а майже 5% повідомили, що для самозахисту носять вогнепальну зброю. Хоча загалом вогнепальна зброя становить невелику частку зброї, яку носять для захисту, вона особливо популярна серед певних груп населення. У домогосподарствах, де є хоча б один ветеран попередньої антитерористичної операції (АТО) або теперішньої війни, серед чоловіків 33% носять зброю для захисту, а 14% – вогнепальну зброю. Причому понад 4% українських чоловіків у віці від 18 років вказали, що придбали вогнепальну зброю протягом останніх 12 місяців «з міркувань безпеки» – порівняно з близько 2% усіх респондентів.

В опитуванні, проведеному в грудні 2023 року, жодна з респонденток не заявила, що носить для самозахисту вогнепальну зброю (порівняно з 0,5% у попередньому опитуванні). Однак багато жінок, особливо молодих, мають при собі інші види зброї для захисту (в середньому 9%, причому цей показник зростає до 22% серед жінок віком до 30 років).

³ Зважаючи на те, що багато злочинів, жертвами яких стають люди, не передбачають жодного контакту (пограбування, вандалізм, крадіжки тощо), цей показник видається досить високим. На жаль, у Small Arms Survey немає даних з інших країн для прямого порівняння.

⁴ Опитування 2019 року виявило, що лише 23% респондентів підтримували легалізацію вогнепальної зброї для громадян (Schroeder et al., 2019), тоді як зараз опитування показують, що більшість підтримує лібералізацію. При цьому найближчим часом очікуються законодавчі дії, спрямовані на вирішення цього питання (ЛЗІ, 2023).

Особливе сприйняття та потреби ветеранів

Подібно до того, як це відбувалося після воєнної фази 2014-2015 років, нинішня фаза призводить до збільшення кількості молодих і не дуже молодих⁵ чоловіків із бойовим досвідом (Snodgrass, 2023), причому у багатьох із них може не бути стабільної роботи або домівки, куди б вони могли повернутися після завершення служби. Очікується, що деяким з них буде важко реінтегруватися в цивільне життя.⁶ Існує ризик, що багато хто з них, повертаючись до своїх громад, прихопить із собою бойову вогнепальну зброю. Дані опитування, проведеного в грудні 2023 року, свідчать про те, що 38% респондентів вважають вірогідним, що українські військовослужбовці залишать собі частину вогнепальної зброї замість того, щоб здати її органам влади.

Напевне, багато демобілізованих також долатимуть наслідки нещодавніх травм, зокрема психологічних і фізичних, що може ще більше ускладнити їхню реінтеграцію в цивільне життя і потенційно зробити їх більш вразливими до злочинної діяльності чи інших форм насильства, зокрема політичного та домашнього насильства (Guest et al., 2022). Попередні дослідження вказують на взаємозв'язок між травмами, яких зазнали колишні учасники бойових дій, і психічними розладами та зловживанням психоактивними речовинами, що, у свою чергу, збільшує ймовірність і тяжкість насильницької поведінки в цивільному житті, у тому числі стосовно інтимного партнера.⁷

Акцент на володінні вогнепальною зброєю цивільним населенням

Цей розділ стосується володіння вогнепальною зброєю цивільним населенням. Спочатку розглядаються зміни у ставленні населення до вогнепальної зброї з 2022 року, далі аналізується доступ цивільного населення до вогнепальної зброї та володіння нею. Після цього в розділі окреслено стан обізнаності населення щодо запровадженого Урядом у червні 2023 року нового Єдиного реєстру зброї та його використання населенням.

Ставлення населення до вогнепальної зброї

Ставлення населення до володіння вогнепальною зброєю в Україні за останні роки суттєво змінилося. До 2022 року більшість українців не підтримували лібералізацію володіння вогнепальною зброєю для цивільних осіб (ЛЗІ, 2023). У 2019 році лише 23% респондентів підтримували легалізацію володіння вогнепальною зброєю цивільними особами (Schroeder et al., 2019), і цей показник був ще нижчим у 2015 році (11%), відповідно до даних Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (ЛЗІ, 2023). Однак з 2022 року підтримка володіння вогнепальною зброєю цивільними особами зросла.

У відповідь на повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року невстановлена, але відносно велика кількість стрілецької зброї⁸ була роздана цивільному населенню для підтримки територіальної оборони, й українці не прагнуть повертати цю

5 У вибірці грудневої хвилі 2023 року 77% тих, хто брав участь у бойових діях на попередньому або поточному етапі війни, були віком від 30 до 59 років.

6 Див. дослідження проблем, які впливають на реінтеграцію ветеранів Операції об'єднаних сил/Антитерористичної операції (Guest et al., 2022). Це не є специфічним лише для України, труднощі із реінтеграцією спостерігаються і в інших постконфліктних ситуаціях, зокрема через підвищений рівень насильства серед колишніх учасників конфлікту (Bradley, 2018).

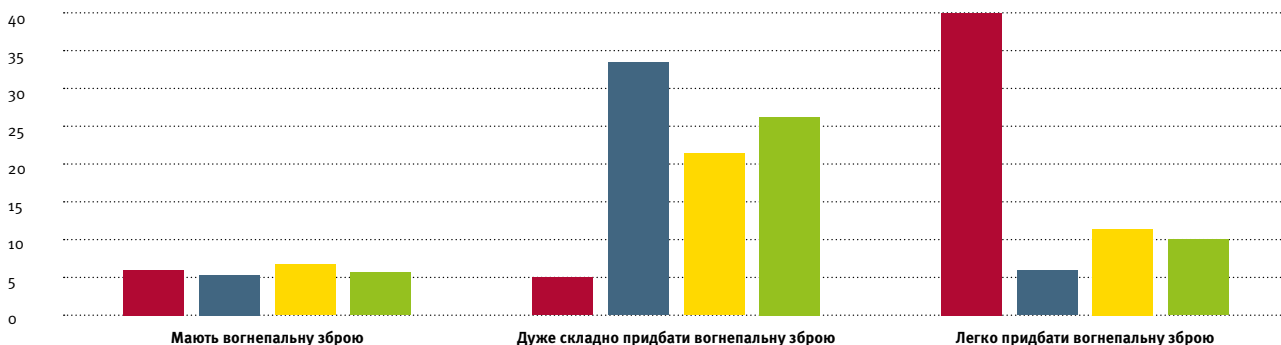
7 Наприклад, ОБСЄ (2020, С. 59–62).

8 За даними одного джерела, лише в Києві було роздано 10000 автоматичних гвинтівок (Gutowski, 2022), і подібне озброєння цивільної територіальної оборони відбулося в північних і східних областях країни. Інші джерела повідомляють, що в Києві було роздано 25000 автоматичних гвинтівок і 10 мільйонів набойів (Khurshudyan, O'Grady, i Morris, 2022).

Рисунок 3 Володіння вогнепальною зброєю та її доступність в Україні, 2019 – грудень 2023 р. (%)

Чи маєте Ви або хтось із членів Вашого домогосподарства вогнепальну зброю? На Вашу думку, наскільки легко цивільним особам придбати вогнепальну зброю у Вашій місцевості?

● 2019 ● Січень 2023 ● Вересень 2023 ● Грудень 2023

Джерела: Schroeder et al. (2019); Small Arms Survey (2023a; 2023b; 2023c)

зброю (Мазниченко, 2023). Оскільки нація мобілізувалася на війну, ставлення до цивільної зброї, схоже, змінилося, і цілком імовірно, це призведе до більшого обігу вогнепальної зброї серед цивільних осіб.

Проведені іншими організаціями опитування виявили, що більшість населення підтримує ухвалення нормативних актів, що дозволяють цивільним особам володіти вогнепальною зброєю.⁹ Після вторгнення 2022 року та перших успіхів України, зокрема поразки російських військ у битві за Київ у квітні 2022 року, громадська думка різко змінилася. Опитування групи «Рейтинг», проведене у травні 2022 року, показало, що 58% громадян підтримують право цивільного населення на володіння вогнепальною зброєю, тоді як лише 39% виступають проти цього (Light et al., 2023). Однак, згідно з нашими опитуваннями, розуміння того, що володіння вогнепальною зброєю є необхідністю для цивільного населення України, стало менше після першого шоку від вторгнення. Якщо в січні 2023 року 40% респондентів підтримували право цивільного населення на володіння вогнепальною зброєю, то в грудні 2023 року цей показник знизився до 30%. На той час 41% чоловіків і 21% жінок погоджувалися з тим, що необхідно володіти вогнепальною зброєю «у своїй місцевості».

Доступність вогнепальної зброї та володіння нею

Дещо парадоксально, але повномасштабне вторгнення ускладнило доступ цивільного населення України до вогнепальної зброї. У 2019 році лише 5% опитаних українців вважали, що придбати вогнепальну зброю дуже складно або навіть неможливо. У січні 2023 року цей відсоток підскочив до 33%, що свідчить про зростання попиту, який не задовольняється наявною пропозицією. У грудні 2023 року таку думку поділяли 26% опитаних, і лише 10% усіх респондентів (13% серед чоловіків) вважали, що придбати вогнепальну зброю «легко» (див. рис. 3). Аналогічною є думка щодо доступу до боєприпасів: лише 10% респондентів вважають, що придбати боєприпаси легко, а 27% – що це дуже складно або майже неможливо. Станом на грудень 2023 року респонденти, які проживають у домогосподарствах із ветеранами (АТО або повномасштабної війни) або учасниками бойових дій, були майже так само як і населення загалом скептичні щодо свого доступу до вогнепальної зброї: лише 12% домогосподарств із ветеранами або учасниками бойових дій повідомили, що такий доступ є легким, порівняно з 10% у повній вибірці. Ці дані свідчать про те, що на фронті зберігається висока потреба у зброї, але її витік на решту території України досить добре контролюється.

⁹ Див, наприклад, ЛЗІ (2023).

Опитування дають можливість спостерігати як за поширенням, так і за розповсюдженням вогнепальної зброї в українських домогосподарствах. Хоча деякі інші показники мають тенденцію до коливань у часі, частка домогосподарств, які повідомляють про наявність вогнепальної зброї, залишається незмінно стабільною порівняно з періодом до вторгнення.

Результати опитування свідчать про незначні зміни у рівні володіння вогнепальною зброєю домогосподарствами станом на грудень 2023 року. Порівняно з 2019 роком, коли він становив 6%, рівень володіння вогнепальною зброєю в домогосподарствах, про який повідомили самі респонденти, наприкінці 2023 року залишився напрочуд стабільним і становив 5,6%. Це невелике відхилення цілком вкладається в межі похибки вибірки, і можна припустити, що зміни, зафіксовані до цієї дати, пояснюються коливаннями, притаманними методології опитування. У попередніх хвилях опитувань рівень володіння вогнепальною зброєю в домогосподарствах становив 5,3% у січні 2023 року та 6,7% у вересні 2023 року.

Більш того, загальна кількість вогнепальної зброї, про наявність якої повідомили опитані домогосподарства, зменшилася на 15% у грудні 2023 року порівняно з показниками до вторгнення. У попередньому опитуванні 1750 респондентів повідомили про наявність 143 одиниць вогнепальної зброї безпосередньо перед вторгненням у лютому 2022 року. На відміну від цього, 1750 респондентів, опитаних у грудні 2023 року, повідомили про наявність лише 122 одиниць вогнепальної зброї. Не всі домогосподарства, які володіють вогнепальною зброєю, вказали її кількість,¹⁰ тому ці дані не можна вважати повними. Більшість (70%) із тих, хто вказав кількість одиниць вогнепальної зброї, повідомили, що мають лише одну одиницю, близько п'ятої частини (22%) – дві, а решта (8%) – більше двох одиниць вогнепальної зброї.

Як і в попередніх дослідженнях (див., наприклад, Хідег і Ватсон, 2023), чоловіки і жінки можуть

давати радикально різні відповіді на запитання щодо володіння вогнепальною зброєю як на особистому рівні, так і на рівні домогосподарств.¹¹ В опитуванні, проведеному в грудні 2023 року, респонденти-чоловіки майже втричі частіше повідомляли про наявність у себе вдома вогнепальної зброї (8,9%), ніж жінки (2,8%). Частково це пов'язано з тим, що деякі з респонденток живуть у домогосподарствах без чоловіків (які, як правило, є основними власниками вогнепальної зброї), тому такі домогосподарства з меншою ймовірністю володіють вогнепальною зброєю. Однак навіть якщо враховувати лише домогосподарства, у яких є дорослий чоловік, респонденти-чоловіки вдвічі частіше повідомляли про наявність вогнепальної зброї вдома (8,7%), ніж респонденти-жінки (4,3%). Загалом, ці результати узгоджуються з попереднім дослідженням, яке виявило, що чоловіки більш відверті, ніж жінки, у відповідях на запитання про вогнепальну зброю (Dönges і Kapr, 2014). Іншими словами, коли йдеться про домогосподарства, у яких є дорослі чоловіки, відповіді чоловіків можуть точніше відображати рівень володіння вогнепальною зброєю, ніж відповіді жінок.

Дослідники визнають, що дані про володіння вогнепальною зброєю, які респонденти повідомляють особисто, можуть мати певну латентність. Оцінки, отримані на основі опитувань, часто піддаються критиці за потенційне заниження респондентами показників володіння вогнепальною зброєю через дискомфорт або побоювання самовикривання, які можуть бути пов'язані з розкриттям такої інформації незнайомому інтерв'юєру. Для оцінки рівня володіння вогнепальною зброєю у нашій попередній «Оновленій інформації щодо ситуації» (Хідег, 2023) ми використовували експериментальний метод мережевого масштабування Network Scale-Up Method (метод розширення мережі – мережа родинних зв'язків), відповідно до якого респонденти повідомляли про наявність вогнепальної зброї в їхньому близькому оточенні. Влітку 2023 року цей підхід дозволив виявити більшу кількість домогосподарств-

¹⁰ Приблизно 16% власників вогнепальної зброї не вказали кількість одиниць в опитуванні у грудні 2023 року порівняно з 9% у період до вторгнення.

¹¹ Наприклад, у Нігерії; див. Small Arms Survey і PRESCOM (2021, С. 45–48).

власників вогнепальної зброї (майже 11%), ніж при застосуванні традиційного методу самозвітування (6,7%). Подальше використання цих різних підходів до підрахунку кількості домогосподарств, які володіють вогнепальною зброєю, потенційно може підвищити достовірність отриманих оцінок.

Реєстрація вогнепальної зброї: Єдиний реєстр зброї

У червні 2023 року Міністерство внутрішніх справ України запустило Єдиний реєстр зброї (Савін, 2023; LeBrun і Shaban, 2023; МВС, б.д.). Ця ініціатива запровадила процедури цифрової реєстрації для забезпечення ефективного контролю за повним життєвим циклом вогнепальної зброї, що перебуває у власності цивільного населення, а також спрямована на посилення моніторингу вогнепальної зброї, виданої або придбаної з початку повномасштабного вторгнення.¹²

Наше опитування, проведене в грудні 2023 року, виявило, що через п'ять місяців після запуску реєстру 41% українців обізнані з новою системою, в тому числі 15% респондентів заявили, що знають, що реєстр передбачає. Проте більшості респондентів (59%) не було відомо про існування реєстру. Серед тих, хто повідомив, що має вдома вогнепальну зброю, 61% знали про існування реєстру, зокрема 40% респондентів повідомили, що їм відомі його деталі. Водночас, значна меншість респондентів, які мають вогнепальну зброю в домогосподарствах (39%), заявили, що не знають про існування Єдиного реєстру зброї. Ця необізнаність була досить послідовною серед представників обох статей: 40% чоловіків і 36% жінок у домогосподарствах, що володіють вогнепальною зброєю, повідомили, що раніше не чули про цей реєстр.

Респондентам із домогосподарств, які володіють вогнепальною зброєю, під час опитування також ставилося запитання, чи зареєстрована їхня зброя

в Єдиному реєстрі зброї. Серед усіх домогосподарств-власників вогнепальної зброї менше половини (45%) вказали, що їхня зброя внесена до реєстру. Серед респондентів, чиї домогосподарства володіють вогнепальною зброєю і знають про реєстр, майже три чверті (74%) заявили, що вся їхня вогнепальна зброя зареєстрована. Близько 10% респондентів цієї групи повідомили, що володіють вогнепальною зброєю, яка не зареєстрована в реєстрі, а 16% не змогли відповісти або відмовилися відповідати. Невелика кількість респондентів, які мають незареєстровану вогнепальну зброю, як правило, називали причиною відсутності реєстрації брак часу.

Висновок

Попри те, що рівень володіння вогнепальною зброєю серед українських домогосподарств залишається стабільним, ця «Оновлена інформація щодо ситуації» підкреслює необхідність продовження моніторингу громадської думки щодо вогнепальної зброї для формування політики контролю над озброєнням в Україні. Недостатня поінформованість населення про Єдиний реєстр зброї вказує на гостру потребу в інформаційно-просвітницьких заходах, пов'язаних із цією ініціативою. Ефективний режим реєстрації не лише посилює внутрішню безпеку, але й слугує превентивним заходом проти потенційного незаконного обігу вогнепальної зброї як всередині країни, так і за її межами. Крім того, політика повинна враховувати різне бачення ветеранів і цивільних осіб, чоловіків і жінок щодо вогнепальної зброї, особливо в контексті постконфліктної суспільної реінтеграції. Коли конфлікт нарешті закінчиться, або коли значна кількість колишніх учасників бойових дій повернеться зі служби, необхідною стане комплексна стратегія для підтримки людей, які повертаються до мирного цивільного життя. Ця стратегія має враховувати еволюцію суспільних норм щодо володіння вогнепальною зброєю та її регулювання. ●

¹² За чотири місяці з червня до вересня 2023 року було видано близько 50000 нових ліцензій на військову вогнепальну зброю, і 87% заявок було задоволено (Савін, 2023).

Методологія

Для підготовки цієї «Оновленої інформації щодо ситуації» з 14 листопада по 16 грудня 2023 року компанія Ipsos Україна провела телефонне опитування методом випадкового набору номера серед 1750 випадково відібраних повнолітніх українців, які проживають на неокупованій території України. Опитування не охоплювало території, що перебували під російською окупацією на момент збору даних, включно з Кримом і частинами Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей, таким чином виключаючи території, на яких проживало майже 20% довоєнного населення. Хоча оцінки, зроблені на основі цієї вибірки, сприяють глибшому розумінню впливу війни на український народ, команда Small Arms Survey визнає ризик упередженості, який, окрім неможливості охопити підконтрольні Росії території, де український телефонний зв'язок не працює, також зумовлений тимчасовою відсутністю значної частини населення, що наразі перебувають у статусі біженців за межами України. Компанія Ipsos Україна також проводила попередні опитування в грудні 2022 – січні 2023 року (у цьому документі – «Січень 2023») та серпні – вересні 2023 року (у цьому документі – «Вересень 2023») з використанням аналогічної методології. У цих опитуваннях взяли участь 2000 та 1750 респондентів відповідно.¹³

Результати дослідження 2019 року були отримані за допомогою загальнонаціонального репрезентативного телефонного омнібусного опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, у якому взяв участь 2021 респондент. На той час опитування не охоплювало лише Крим та окуповані частини Луганської та Донецької областей (Small Arms Survey, 2019). З детальною методологією Світового дослідження цінностей можна ознайомитися в Inglehart et al. (2014). У межах цього дослідження було опитано репрезентативну вибірку з 1500 українців у 2011 році, що дозволило охопити всю країну в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Важливо з певною обережністю ставитися до достовірності повідомлень респондентів, особливо щодо володіння вогнепальною зброєю. Це справедливо навіть в українському контексті, де володіння вогнепальною зброєю цивільними особами стало достатньо унормованим. Незважаючи на це, деякі люди все ще можуть почуватися незручно при відкритому обговоренні таких питань, що спричиняє ризик приховування інформації і, як наслідок, латентності.

¹³ Див. «Примітки до дослідження» в Хідег і Ватсон (2023).

Список використаних джерел

- ЛЗІ (Лабораторія законодавчих ініціатив). 2023. 'Вогнепальна зброя для цивільних в Україні: Що відбувається у правовому полі?' 30 березня.
- Bradley, Samantha. 2018. 'Domestic and Family Violence in Post-conflict Communities: International Human Rights Law and the State's Obligation to Protect Women and Children.' *Health and Human Rights*, т. 20, №2, С. 123–36.
- Dönges, Hannah і Aaron Karp. 2014. *Women and Gun Ownership*. Research Note No. 45. Женева: Small Arms Survey. Вересень.
- Глобальна ініціатива. 2023. *Нові лінії фронту: Організована злочинність в Україні у 2022 році*. Звіт про дослідження. Женева: Глобальна ініціатива протидії транснаціональній організованій злочинності. Лютий.
- Guest, Alexander, et al. 2022. *Reintegrating ATO & JFO Veterans*. SCORE Report. Січень.
- Gutowski, Stephen. 2022. 'Ukraine Distributes 10,000 Automatic Rifles to Civilians as Capitol City Fights Russian Invasion.' *The Reload*. 24 лютого.
- Хідег, Гергелі. 2023. *Від конфлікту до наслідків: Майже половина українських чоловіків хотіли б мати вогнепальну зброю або вже її мають*. Оновлена інформація щодо ситуації. Женева: Small Arms Survey. Грудень.
- і Каллум Ватсон. 2023. 'Російська війна: оцінка людських втрат в Україні' *Small Arms Survey Medium Blog Post*. 15 травня.
- Inglehart, Ronald, et al., eds. 2014. *World Values Survey: Round Six - Country-Pooled Datafile Version*. Мадрид: JD Systems Institute.
- MOM (Міжнародна організація з міграції – International Organization for Migration). 2024. *Ukraine Internal Displacement Report: General Population Survey Round 16*. Квітень.
- Khurshudyan, Isabelle, Siobhán O'Grady, і Loveday Morris. 2022. "'Weapons to Anyone": Across Ukraine, Militias Form as Russian Forces Near.' *Washington Post*. 26 лютого.
- LeBrun, Emile і Aline Shaban. 2023. *Effective and Innovative Practices among European Civilian Firearm Registries*. REGISYNC Report. Софія: Centre for the Study of Democracy.
- Light, Matthew, et al. 2023. 'Surveys Show Ukrainians Don't Want "Kalashnikov Society".' *Kyiv Independent*. 7 квітня.
- Мазниченко, Тетяна. 2023. 'Зброю, яка роздали на початку вторгнення, українці повертати не поспішають – чекають на легалізацію?' *Informator.ua* (Київ). 16 березня.
- МВС (Міністерство внутрішніх справ України). без дати (б.д.) Єдиний реєстр зброї. Веб-сторінка.
- ОБСЕ (Організація з безпеки та співробітництва в Європі). 2020. *Violence against Women in Conflict: OSCE: Thematic Report*. Опитування щодо насильства над жінками під егідою ОБСЕ. Відень: ОБСЕ.
- Савін, Тимур. 2023. 'Зброї на вулицях буде більше: навіщо МВС видало 50 тисяч дозволів на «вогнепали».' Фокус. 27 вересня 2023.
- Schroeder, Matt, et al. 2019. *Small Arms Trafficking: Perceptions of Security and Radicalization in Ukraine: Assessment for the Ukrainian Ministry for Temporarily Occupied Territories and Internally Displaced Persons*. Unpublished background paper. Женева: Small Arms Survey. Серпень.
- Small Arms Survey. 2019. База даних загального опитування населення України, 2019. Неопублікована база даних. Вересень.
- . 2023a. База даних загального опитування населення України, Грудень 2022 – Січень 2023. Неопублікована база даних. Січень.
- . 2023b. База даних загального опитування населення України, Серпень – Вересень 2023. Неопублікована база даних. Вересень.

-
- . 2023с. База даних загального опитування населення України, Листопад – Грудень 2023. Неопублікована база даних. Грудень.
 - і PRESCOM (Presidential Committee on Small Arms and Light Weapons). 2021. *Nigeria: National Small Arms and Light Weapons Survey*. Report. Женева: Small Arms Survey. Серпень.
- Snodgrass, Erin. 2023. 'The Average Age of Ukrainian Soldier Is Older Than 40 As the Country Grapples with Personnel Problems.' *Business Insider*. 7 листопада.
- УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців). 2024. Operational Data Portal, Ukraine Refugee Situation. Доступ 27 серпня 2024 року.

Ця «Оновлена інформація щодо ситуації» була підготовлена за фінансової грантової підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини (МЗС Німеччини).

Думки, результати та висновки, викладені в цьому документі, належать автору і не обов'язково відображають позицію МЗС Німеччини.

CENSS
Center for Security Studies

Про Small Arms Survey

Small Arms Survey є центром прикладних знань, який фокусується на запобіганні і зменшенні незаконного розповсюдження стрілецької зброї та збройного насильства. Small Arms Survey надає інформацію для розробки політики і практичного впровадження шляхом поєднання даних, доказових знань, авторитетних ресурсів та інструментів, спеціально розроблених індивідуальних експертних порад і тренінгів, а також завдяки об'єднанню практиків і розробників політик.

Small Arms Survey є асоційованою програмою Женевського інституту міжнародних відносин та розвитку, розташованого в Швейцарії і має міжнародний персонал з досвідом роботи в галузі досліджень безпеки, політології, права, економіки, досліджень розвитку, соціології та кримінології, а також управління базами даних і програмами. Small Arms Survey співпрацює з мережею дослідників, практиків, партнерських установ, неурядових організацій та урядів у більш ніж 50 країнах світу.

Діяльність та результати дослідження Small Arms Survey стали можливими завдяки основній підтримці, а також проектному фінансуванню. Повний список наявних донорів і поточних проектів можна знайти на вебсайті Small Arms Survey.

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, відвідайте: www.smallarmssurvey.org.

Про проєкт в Україні

Проєкт «Підтримка України у протидії ризикам розповсюдження стрілецької зброї та легкого озброєння внаслідок агресивної війни Росії» є спільною ініціативою, що реалізується Центром безпекових досліджень «СЕНСС» (Center for Security Studies «CENSS») у партнерстві з іншими експертами, які працюють у сфері моніторингу та контролю над озброєнням. Метою проєкту є забезпечення законодавців, розробників політик, практиків та громадськості своєчасними, актуальними та якісними дослідженнями різних аспектів розповсюдження стрілецької зброї та легких озброєнь в Україні. Для цього ведеться опорна база даних вилучення зброї та регулярно готуються публікації стосовно незаконної зброї, громадської думки щодо розповсюдження зброї та безпеки, а також стосовно зусилля з контролю над розповсюдженням зброї в Україні. Проєкт також сприяє обміну інформацією та навчанню з питань розповсюдження стрілецької зброї між Центром безпекових досліджень «СЕНСС» та зростаючою мережею українських практиків, науковців та неурядових організацій, що працюють над питаннями безпеки.

Виконавці

Автор: Гергелі Хідег

Координаторка проєкту: Аліна Шабан

Координатори продукції та комунікацій:

Олівія Денонвіль, Ліонел Косірник та Кеті Лазаро

Редактор: Міра Фей

Копірайтер-редактор: Алекс Поттер

Дизайн та верстка: Рік Джонс

Коректор: Стефані Г'юїтсон

Перекладачка: Ірина Лисичкіна

Контактна інформація

Small Arms Survey, Maison de la Paix, Chemin Eugène-Rigot 2E, 1202 Geneva, Switzerland

t +41 22 908 5777, e info@smallarmssurvey.org

www.smallarmssurvey.org